

1. Człowiek – istota społeczna

Do najgłębszych i najważniejszych potrzeb człowieka należy budowanie więzi z innymi, poczynając od związków z najbliższymi, rodziną, przyjaciółmi, aż po uczestnictwo w największych wspólnotach i organizacjach. Społeczna natura człowieka sprawia, że często jest on gotów zrezygnować z realizacji swych potrzeb w imię dobra grupy, do której należy (społeczności lokalnej, narodu i państwa). Na zajęciach uczniowie zapoznają się z podstawowymi kategoriami socjologicznymi, takimi jak: jednostka, zbiorowość, wspólnota, grupa, więź społeczna, rola społeczna, społeczeństwo. Zastanawiają się też, skąd biorą się „swoi” i „obcy”.

CELE LEKCJI WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Uczeń/uczennica:

- uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną; wyjaśnia znaczenie potrzeb społecznych człowieka (kontakt, przynależności, uznania) – dział I pkt 1.

PO ZAJĘCIACH UCZEŃ/UCZENNICA POTRAFI

- wyjaśnić, czym jest: społeczeństwo, zbiorowość, wspólnota, grupa społeczna, oraz podać ich przykłady;
- wskazać, do jakich wspólnot i grup należy;
- ocenić, jaką rolę odgrywają w życiu inni ludzie i jakie więzi go/ją z nimi łączą;
- wyjaśnić – na przykładach – jak tworzą się podziały na „swoich” i „obcych”;
- analizować, jak życie społeczne wspiera zaspakajanie potrzeb jednostki.

METODY PRACY

- rozmowa nauczająca
- praca z tekstem
- mapa myślowa
- praca w grupach lub w parach

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- arkusze papieru, flamastry, kredki

JAK PRZEPROWADZIĆ ZAJĘCIA?

WPROWADZENIE

1. „Człowiek żyje wśród innych” (rozmowa nauczająca, praca z tekstem, praca własna). Przekaż informacje zawarte w tekście „Człowiek żyje wśród innych” (podręcznik, s. 4). Niech uczniowie i uczennice starają się zanotować w kilku krótkich hasłach to, co ich zdaniem jest w tekście najważniejsze. Wskaż dwóch, trzech uczniów, którzy odczytają swoje notatki. Sprawdź, czy wszyscy rozumieją pojęcia: „jednostka”, „społeczeństwo”, „zbiorowość”, „grupa”, „wspólnota”, „więź społeczna”. W razie wątpliwości, odeślij ich do słowniczka w podręczniku (s.288–301).

ROZWINIĘCIE

Zeszyt
ćwiczeń
s. 7
ćwicz. 1

2. „Twój kwiat” (praca własna, mapa myślowa, rozmowa nauczająca). Odwołując się do przedstawionego w „Człowiek żyje wśród innych” obrazu związków jednostki ze społeczeństwem, poproś, by uczniowie narysowali schematyczną „mapę” swoich związków z innymi ludźmi i grupami. Poleć, aby uczniowie przeanalizowali więzi i kontakty łączące ich z członkami jednej ze wspólnot wyodrębnionej na ich schemacie (patrz: ćwiczenie w podręczniku na s. 5). Poproś, aby spróbowali określić charakter tych więzi, czy są one długo-, czy krótkoterminowe, częste czy rzadkie, nieformalne czy formalne, oparte bądź nie na więzach krwi, a także, aby określili swoją rolę w grupie i oczekiwania innych członków grupy wobec nich. Zapytaj, jak należy postępować, aby dobrze wywiązywać się ze swojej roli i czy zawsze się to udaje? Mapie myślowej może towarzyszyć związane z jej treścią motto lub krótki cytat z tekstu Aleksandra Hertza – wybrany przez samego ucznia.

Zeszyt
ćwiczeń
s. 8
ćwicz. 2

3. „Potrzeby osobiste, a więc społeczne” (praca w parach, praca w grupach, rozmowa nauczająca). Poproś uczniów, aby zastanowili się w parach, nazwy jakich grup społecznych najczęściej pojawiają na plakatach. Zbierz je i zapisz na tablicy. Następnie poproś ich, by porozmawiali przez chwilę o tym, jakie ich potrzeby są zaspakajane w tych grupach („Co ważnego otrzymujecie dzięki przynależności do grupy X?”). Potem połącz pary w czwórki i poproś uczniów, aby swoje wcześniejsze odpowiedzi odnieśli do piramidy Masłowa (podręcznik, s. 6) i wykorzystali jej kategorie do uporządkowania swoich pomysłów. Może być potrzebna Twoja pomoc w przekształcaniu uczniowskich odpowiedzi w „potrzeby” (np. odpowiedź „zorganizowali mi urodziny”, to prawdopodobnie początek opowieści o zaspakajaniu „potrzeby przynależności”). Na koniec upewnij się, czy nikt nie ma wątpliwości, jak powinno się zaklasyfikować tę lub inną potrzebę.

Zwróć uwagę uczniów, że Masłow zaproponował hierarchiczny porządek potrzeb. Przywołaj postać Marii Curie-Skłodowskiej, która prowadziła badania naukowe pomimo niedożywienia, oraz graczy komputerowych, deprywujących potrzebę snu i odpoczynku, i spytaj, czy te przykłady obalają wizję Masłowa, czy są może wyjątkami potwierdzającymi regułę? Być może uczniowie zaproponują własne przykłady „za” lub „przeciw” piramidzie potrzeb. Jeśli starczy czasu, zwróć uwagę uczniów na to, że w podręczniku koncepcję Masłowa określono jako nienaukową. Zapytaj: co to znaczy? Co musi zostać spełnione, by jakaś hipoteza została potwierdzona naukowo?

Przejdźcie do rozmowy „Swoi i obcy”. Grupy ludzkie, w których uczestniczymy, pozwalają nam zaspakajać rozmaite potrzeby życiowe, w czym bardzo pomaga kooperacja. Co ciekawe, badania pokazują, że te osoby, które są bardzo skłonne do współpracy ze swoją grupą, są zarazem mocno nastawione na rywalizację z innymi grupami (por. badania A. Galinsky’ego i M. Schweitzera opisane w książce „Przyjaciel i wróg. Kiedy współpracować, kiedy rywalizować i jak odnosić sukcesy w jednym i drugim”). Porozmawiajcie w klasie, co dzieje się między grupami.

Zeszyt
ćwiczeń
s. 9–10
ćwicz. 3–6

4. „Swoi i obcy” (rozmowa nauczająca). Z pewnością uczniowie w swoim schemacie uwzględnią grupę rówieśników. Zapytaj, co ich łączy oprócz wieku (moda, zainteresowania, muzyka itp.). Zwróć uwagę, że nie wszyscy tak samo się ubierają, czytają te same książki, słuchają tej samej muzyki (patrz: ramka w podręczniku na s. 7). Często odmienne zainteresowania oddalają nas od siebie, sprawiają, że jesteśmy wobec siebie nieufni; czasami ta nieufność przybiera formę patologiczną (np.

w postaci postaw szowinistycznych). Czy miłośnik muzyki rap ich zdaniem może się zaprzyjaźnić z wielbicielem muzyki klasycznej i będzie chciał spędzić z nim wolny czas? Czy kibic Górnika Zabrze jest w stanie porozumieć się z kibicem Polonii Bytom? Poproś ich, by podawali przykłady z życia, literatury lub filmu.

ZAKOŃCZENIE

5. „Moim zdaniem...” – zdania podsumowujące. Na zakończenie zajęć zapytaj uczniów i uczennice, jak teraz rozumieją Arystotelesowskie twierdzenie, że „człowiek to istota społeczna”? Poproś, by w swoich wypowiedziach starali się używać jak najwięcej poznanych na lekcji pojęć.

6. „Muzyka łączy czy dzieli?” – praca domowa tylko dla ochotników. Poleć zainteresowanym uczniom, aby w domu poszukali odpowiedzi na pytanie, czy można przełamać barierę między miłośnikami różnych rodzajów muzyki (podręcznik, s. 8) i zilustrowali ją przykładami zespołów muzycznych im dotychczas nieznanymi lub zupełnie obcych.